

УДК 39:911.3 (=161.2:1-87)

Андрій Зубик

ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДОВИЩ ЗАРУБІЖНИХ УКРАЇНЦІВ

Причинами масового переміщення людей є економічні негаразди, переслідування через політичні погляди, належність до певного етносу чи релігії. Українці не стали винятком, і досі в пошуках кращої долі емігрують. В результаті чого в деяких країнах сформувалися середовища зарубіжних українців. В статті подано новий погляд на класифікацію української еміграції. Традиційно виділяють чотири так звані «хвилі» міграції. До структури міграції додано три періоди, які не вписуються в структуру так званих «хвиль» – сер. XVII ст. – ост. чверть XIX ст., 1914-1917 та 1939-1945 рр. Здійснено типологію країн за схожістю формування середовищ зарубіжних українців за періодами міграції. Встановлено країни призначення українських емігрантів за часовими періодами.

Ключові слова: «хвиля» міграції, період міграції, еміграція, переселення, діаспора, середовище зарубіжних українців, українська трудова міграція.

Андрій Зубик. ИСТОРИКО-ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ СРЕД ЗАРУБЕЖНЫХ УКРАИНЦЕВ. Причинами массового перемещения людей являются экономические проблемы, преследования за политические взгляды, принадлежность к определенному этносу или религии. Украинцы не стали исключением, и до сих пор в поисках лучшей судьбы эмигрируют. В результате чего в некоторых странах сформировались среды зарубежных украинцев. В статье представлен новый взгляд на классификацию украинской эмиграции. Традиционно выделяют четыре так называемые «волны» миграции. В структуру миграции добавлено три периода, которые не вписываются в структуру так называемых «волн» – сер. XVII в. – посл. четверть XIX в., 1914–1917 и 1939–1945 гг. Осуществлена типология стран по сходству формирования сред зарубежных украинцев по периодам миграции. Выявлены страны назначения украинских эмигрантов по временным периодам.

Ключевые слова: «волна» миграции, период миграции, эмиграция, переселение, диаспора, среда зарубежных украинцев, украинская трудовая миграция.

Andriy Zubyk. HISTORICAL AND GEOGRAPHICAL FEATURES OF THE FORMATION OF UKRAINIAN FOREIGN ENVIRONMENT. The reasons for the mass movement of people are economic hardship, persecution for political opinions, and membership of a particular ethnic group or religion. Ukrainians were no exception, and still emigrate in search of a better fate. As a result, in some countries had formed Ukrainian foreign environment. The paper presents a new look at the classification of Ukrainian emigration. Traditionally, there are four so-called «wave» of migration. To the structure of migration added three periods that do not fit into the structure of the so-called «waves» – middle XVII – last quarter of the XIX century, 1914–1917 and 1939–1945. Described the typology of similarity formation Ukrainian foreign environments and migration periods. Found country of destination Ukrainian immigrants into time periods.

Key words: «wave» of migration, period of migration, immigration, diaspora, Ukrainian foreign environment, Ukrainian labor migration.

Постановка проблеми. Дослідження середовища закордонних українців, причин його виникнення, умов його функціонування, перспектив розвитку є важливим завданням, по-перше тому, що ця тема довгий час була забороненою, по-друге, закордонне українство відіграє важливу роль у міжнародних контактах нашої країни, по-третє, через високий рівень безробіття значна кількість українців виїжджає за кордон з метою заробітку, поповнюючи закордонне українство в країнах світу. Географічне дослідження зарубіжних українців дасть можливість вдосконалити державну міграційну політику та сприятиме поліпшенню міжнародних зв'язків України.

В дослідженнях зарубіжного українства науковці традиційно використовують поняття «діаспора», акцентуючи увагу на факті розселення українців у різних країнах світу. Однак, переселяючись в різні країни, мігранти потрапляють в різні середовища, що характеризуються певними параметрами. Найпростіше визначення терміну «середовище» позначає його як сукупність умов існування людини та суспільства. З урахуванням передумов формування території України, частина українців опинилася поза її межами, внаслідок зміни державних кордонів. Проголошення незалежності України, проблеми у економіці призвели до нового «трудового» періоду української еміграції. Трудових мігрантів важко назвати

діаспорою, оскільки факт перебування за кордоном є тимчасовим. Отже, з урахуванням історико-географічних передумов формування української діаспори та фактора встановлення державного кордону доцільно використовувати поняття «середовище зарубіжних українців».

Найвідомішими дослідниками проблем зарубіжного українства загалом та української діаспори, зокрема, є В. Ботушанський, С. Вдовенко, І. Винниченко, В. Євтух, В. Ідзьо, Ф. Заставний, Т. Коломієць, Ю. Лагутов, Т. Лупул, О. Макар, В. Маркусь, Н. Мерфі, М. Пірен, Т. Рендюк, С. Романюк, В. Семко, М. Сополіга, В. Трощинський, А. Шевченко, А. Шлепаков та інші.

До найважливіших джерел інформації про зарубіжне українство відносяться монографічні видання «Ukraine a Concise Encyclopedia» [1], «Ukraine and Ukrainians throughout the World» [2], «Зарубіжні українці» [8], «Українська діаспора: розселення українців у зарубіжних країнах» [9], «Українці в мирі» [10], «Українці в світі» [15]. Проблематика формування середовищ зарубіжних українців є у статтях М. Бабути [3], М. Дністрянського, Б. Жулканич [6], В. Лопух [12] та багатьох інших. В цих дослідженнях розкриті причини еміграції з України на різних етапах, наведена інформація про середовища зарубіжних українців у країнах світу.

Малодослідженим аспектом є міграції українців у періоди, які не вписуються у структуру хвиль.

Потребує розробки типологія країн, де проживають українці. За традицією, яка склалася в українській географічній школі, зарубіжних українців поділяють на західну та східну діаспору, однак це дуже спрощене уявлення. Наша мета – розробити чітку періодизацію міграцій зарубіжних українців із врахуванням усіх міграційних потоків. В межах цієї періодизації можна краще виділити «хвилі» міграції та міграційні періоди.

Виклад результатів дослідження. Науковці традиційно виділяють чотири хвилі міграцій. Ми пропонуємо виділити міграційні періоди. Актуальність виділення періодів міграції полягає в тому, що за характером перебігу вони відрізняються від хвиль.

Поділ на «хвилі» неточно відображає процеси української еміграції. По-перше, він не враховує періоди між так званими «хвилями», коли відбувалися міграції. По-друге, термін «хвиля» не зовсім коректний з наукового погляду. По-третє, вектори руху українських мігрантів не завжди вписувалися в структуру хвилі.

Усього виділяємо сім періодів української еміграції: від середини XVII – до останньої чверті XIX ст., ост. чверть XIX ст. – 1914 р., 1914–1917 рр., 1917–1939 рр., 1939–1945 рр., 1945–1991 рр., 1991 р. – сучасність. За причинами, головними країнами еміграції та піковими періодами прибуття українців періодизація міграції матиме вигляд (табл. 1).

Таблиця 1

Еміграція українців за межі України за часовими періодами (складено за [1, 2, 15])

Часовий період	Головні регіони і країни еміграції	Пік активності	Чинник міграції
1	2	3	4
ост. чверть XIX ст. – 1914	США	1877–1899, 1900–1909	надлишок робочої сили, безземелля селян; освоєння земель азіатської частини Російської імперії під час столипінської аграрної реформи, активна пропагандистська діяльність представників урядів країн переселення та пароплавних компаній
	Росія	1892–1914	
	Бразилія	1895–1897, 1907–1914	
	Канада	1897–1900	
	Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан, Азербайджан	1897	
	Аргентина	1901–1903	
	Казахстан	1905	
	Велика Британія	1911	
	Австрія	до 1914	
1914–1917	Австрія, Чехія, Словаччина, Німеччина, Італія, Греція		участь українців у військових формуваннях Австро-Угорської та Російської імперій призвела до того, що частина військовослужбовців залишилась на території країн, де вони перебували в таборах для військовополонених
1917–1939	Німеччина, Чехія, Словаччина, Італія	1918–1920 1919–1923 (Чехія)	поразка у визвольних змаганнях, боязнь переслідувань з боку більшовиків, низький економічний рівень життя на повосенних територіях, колективізація, освоєння нових аграрних районів, висилка «ворогів народу»
	Бразилія, Бельгія	1918–1939	
	Польща	1920	
	США	1920–1939	
	Уругвай	1924	
	Канада	1927–1929	
	Аргентина, Франція	1925–1930	
	Австрія, Туркменістан, Таджикистан	1920–1930	
	Казахстан, Чехія	1930–1931	
	Парагвай	1930–1932 1935–1939	
Узбекистан, Азербайджан	1926–1939		
1939–1945	Німеччина, Росія		евакуація підприємств в тил, відправка молодих людей на примусові роботи до Німеччини, репресії щодо тих, кого підозрювали в колабораціонізмі, учасників ОУН, УПА тощо

Продовження табл. 1

1945–1991	Польща	1945–1947	боязнь репресій з боку радянської влади, політичний та економічний стан країн еміграції, індустріалізація азійських республік СРСР, освоєння цілини, “будови комунізму”
	Німеччина, Австрія, Італія, Велика Британія, Аргентина	1946–1950 1948–1949 Аргентина	
	США, Бразилія, Парагвай, Венесуела, Франція, Австралія, Бельгія, Болівія, Перу, Данія, Нова Зеландія	1947–1951	
	Чилі	1948–1949	
	Канада	1945–1954	
	Таджикистан, Азербайджан	1945–1959	
	Казахстан	1954–1960	
	США (рееміграція з країн Латинської Америки)	1955	
	Канада (рееміграція з країн Європи)	1956–1965	
	Узбекистан	1959–1970	
	Туркменістан	1960–1970	
	Австралія	1980–1990	
1991–сучасність	Німеччина	1990–ті	низький рівень економічного розвитку, високий рівень безробіття, затримки з виплатою заробітної плати, невідповідність прожиткового мінімуму рівню життя
	Казахстан, Туркменістан, Узбекистан	1992–1996	
	Італія	1994–2003	
	Португалія	1999–2003	
	США	1996–2001	

Незважаючи на класичне трактування початку активної української еміграції, а саме остання чверть XIX ст., переміщення українського населення фіксувалися значно раніше. Наприклад, це заселення українцями територій тогочасних Білгородської та Воронезької губерній. Найбільш масові переселення українців були зафіксовані у 1617, 1638, 1645–1647, 1650–1651, 1659, 1675, а також у 1711–1715 рр. Також українців переселяли на землі Білгородської (пізніше Курської) губернії, Північного Кавказу, Кубані та Далекого Сходу [10, с. 109-113]. Фактично до скасування кріпацтва на території України переселення селян не мали добровільного характеру. Адже вони були власністю поміщика чи держави, які визначали територію та кількість селян, необхідних для переселення.

В період ост. чверть XIX ст. – 1914 р. розпочинається формування середовищ зарубіжних українців у США, Канаді та країнах Латинської Америки. З огляду на важке економічне становище, активну діяльність вербувальників та розповіді земляків, які повернулися, українці приймають рішення про еміграцію.

В період Першої світової війни обсяги еміграції українців за океан зменшуються з огляду на людські втрати, небезпеку переміщення до портів та руйнування комунікацій в результаті військових дій. Перша світова війна негативно вплинула на еміграційні процеси, оскільки українська територія стала полем битви, а українці опинилися в складі протилежних ворогуючих країн.

Післявоєнний період (1917–1939 рр.) ознаменувався розпадом двох імперій, у складі яких перебували українські території, та боротьбою українців за незалежність. Після поразки визвольних змагань

та розділ українських територій між Польщею, Румунією, Чехословаччиною та Радянським Союзом, політичними переслідуваннями і важкими економічними умовами почався другий період української еміграції. Варто зазначити, що він мав як заробітчаний, так і політичний характер.

В період Другої Світової війни радянська влада значну частину українців евакуювала в тил. Другим напрямом примусової міграції стала відправка до Німеччини «остарбайтерів» для праці на заводах та фермах. Іншою категорією стали полонені українці, які воювали в складі збройних сил Радянського Союзу.

Зі звільненням території України від німецьких військ значна частину українців було репресовано. Зокрема, це особи, які співпрацювали з німецькою адміністрацією, сім'ї, члени яких перебували в ОУН та УПА. З настанням «хрущовської відлиги» частину з них реабілітували та випустили з таборів, проте створили перешкоди, пов'язані з отриманням документів та поверненням додому [7, с. 112].

Наступний період міграції (1945–1991 рр.) охопив українців, котрих вивезли до Третього Рейху як дешеву робочу силу, солдатів Радянської армії, членів військових формувань, працівників допоміжних органів окупаційної адміністрації, українських політичних емігрантів, переміщених з Польщі, Чехословаччини, Франції та ряду інших країн, бійці ВУПА тощо [7, с. 34]. До структури мігрантів третього періоду міграції варто додати дисидентів та процесі шлюбної міграції [8, с. 47]. Як і у випадку з висиланням за кордон дисидентів та «шлюбної міграції», ці процеси не мали масового характеру, проте варто згадати їх як такі, що мали місце.

Останній період (1991 р. – сучасність) відо-

бражає три фундаментальні зміни в житті українського суспільства і сучасного світу в цілому: масова трудова міграція українців стала можливою скасуванням обмеження громадян щодо виїзду за кордон, відбувається в незалежній Україні, виїзди українців на заробітки до інших держав проходять в умовах прискореної глобалізації соціальних відносин. Переміщення українських трудових мігрантів за кордон є частиною глобальної трудової міграції та важливим чинником налагодження етносоціальних відносин між Україною та країнами призначення українських трудових мігрантів [13, с. 3].

Утворення середовищ зарубіжних українців є результатом дії двох чинників: 1) зміна державних кордонів, що призвела до невідповідності сучасної державної території України українській етнічній території початку ХХ ст.; 2) еміграція та примусове

виселення етнічно українського населення за межі своєї етнічної території [5, с. 153].

З огляду на історико-географічні передумови формування середовище зарубіжного українства можна розділити на дві групи: 1) автохтонне українське населення, що проживає (чи проживало) в межах історичних етнічно українських регіонів чи на етнічно змішаних територіях; 2) українська діаспора – групи етнічних українців та осіб українського походження в інших країнах світу, які емігрували або були виселені з етнічної батьківщини [6, с. 127]. З початком четвертого періоду української еміграції до таких середовищ можна додати українських трудових мігрантів.

В контексті міграції українського населення пропонуємо здійснити класифікацію країн за періодами міграцій (табл. 2):

Таблиця 2

Типологія країн за схожістю формування середовищ зарубіжних українців та періодами міграцій (складено автором)

Тип країн	Еміграція відбувалася у:	Підтип країн	Країни призначення
I	всі періоди	1.1.	Велика Британія, Канада, США, Чехія, Франція, Німеччина
		1.2.	Росія, Польща
		1.3.	Аргентина
		1.4.	Казахстан
II	в певний період/періоди	2.1.	Словаччина, Угорщина, Румунія, Молдова, Білорусь
		2.2.	Іспанія, Італія, Португалія, Греція,
		2.3.	Бельгія, Австралія, Нова Зеландія
		2.4.	Австрія, Чехія
		2.5.	Парагвай, Бразилія, Уругвай
		2.6.	країни колишньої Югославії
		2.7.	Таджикистан, Туркменістан, Киргизстан, Узбекистан
		2.8.	Азербайджан, Вірменія, Грузія
		2.9.	Естонія, Латвія, Литва
III	була, але згодом відбулася еміграція в іншу країну	3.1.	Чилі, Мексика, Болівія, Перу, Венесуела
		3.2.	Данія, Нідерланди

На основі типології країн за періодами міграцій країни розподілилися таким чином: у першій групі – десять країн, дві з яких сусіди України, в другій групі – 28 країн, третю групу складають сім країн.

Першу групу складають країни з високим рівнем економічним розвитком, а також найбільші сусіди України, Польща і Росія. Якісно з першої групи виділяється Аргентина. Уже після проголошення незалежності України у цю країну переселилося близько тисячі українців. Сприяла цьому угода про співпрацю між Україною і Аргентиною, укладена під час святкування 100-ліття української діаспори в Аргентині. До першої групи також зарахований Казахстан, куди протягом чотирьох періодів мігрували українці. Сюди переселялися українці з метою сільськогосподарського освоєння, відправляли спеціалістів для індустріалізації республіки, евакуювали населення в роки Другої світової війни. Також Казахстан був місцем ув'язнення.

Найбільша за кількістю країн друга група включає в себе як країн-сусідів України, так і колишні країни Радянського Союзу. Не враховуючи територій, які опинилися в їх складі внаслідок проведення кордонів, еміграція українців відбувалася сюди періодично внаслідок політичних переслідувань, малоземелля селян тощо (Словаччина, Угорщина, Румунія, Молдова, Білорусь). Четвертий період міграції створив потоки трудових українських мігрантів до Італії, Іспанії, Португалії та Греції.

Бельгія, Австралія та Нова Зеландія стали країнами еміграції для українців які знаходилися в таборах для переміщених осіб. Австрія була транзитною країною під час першого періоду міграції, приймала політичну еміграцію під час другого, була місцем зосередження таборів для переміщених осіб. Відповідно Парагвай, Бразилія та Уругвай стали країнами призначення українців протягом трьох перших періодів міграції. Країни колишньої Югославії приймали українських переселенців наприкінці ХVІІІ ст., 90-

их рр. XIX ст. і до початку Першої світової війни.

В третій групі окремою групою виділяються деякі країни Латинської Америки та Мексика, куди емігрували українці з таборів для переміщених осіб. Проте, через низький економічний розвиток цих країн, неможливість самореалізації українці реемігрували до США і Канади. Данія та Нідерланди приймали переміщених осіб, проте через певний період українці реемігрували в країни Західної Європи та Північну Америку.

Нині кількість осіб українського походження, які проживають за межами України встановлено лише приблизно. Значна частина українців зосереджена в Росії, США, Канаді, Молдові, Казахстані, Бразилії, Аргентині, Білорусі, Узбекистані. Численні українські громади проживають також у Румунії, Латвії, Киргизстані, Польщі, Словаччині, Грузії, Австралії, Великій Британії, Франції, Німеччині, Азербайджані, Естонії, Чехії, Литві, Сербії і Чорногорії, Туркменістані, Угорщині, Боснії і Герцеговині, Хорватії, Таджикистані, Австрії, Вірменії.

З урахуванням особливостей формування середовищ зарубіжних українців виділяють такі їхні три типи:

1) українці, що проживають у смузі етнічних кордонів України, але внаслідок проведення державних кордонів опинилися в складі інших держав (Росія, Білорусь, Молдова, Румунія, Угорщина, Словаччина, Польща);

2) українці, які сформували компактні етнічні масиви (Приуралля, Казахстан, Сибір, Далекий Схід тощо);

3) українці, що дисперсно розселені в інонаціональних масивах. Сюди відносять країни Європи (Італія, Іспанія, Португалія, Велика Британія, Чехія, Франція, Німеччина), Північної Америки (США, Канада), Латинської Америки (Бразилія, Аргентина, Уругвай, Парагвай), країни Балтики, Азії, Закавказзя [9].

Отже, середовища зарубіжних українців були сформовані в результаті семи періодів української еміграції. Періоди української еміграції відрізняються за вектором призначення українських емігрантів, характером еміграції та країнами куди емігрували українці.

Середовища зарубіжних українців стали відповіддю на виклики, які постали перед українцями на їхній Батьківщині: безземелля селян, поразка у визвольних змаганнях 20-их рр. XX ст., дві Світові війни, репресії, голод та негативна економічна ситуація часів незалежності. З проголошенням незалежності України розпочався новий період української трудової еміграції, який в дечому схожий на перший період. Проте, на відміну, від ранніх періодів, де переважну більшість емігрантів становили селяни, в сучасній трудовій міграції беруть участь кваліфіковані працівники, науковці, підприємці тощо.

Список використаних джерел:

1. Lencyk-Pawliczko A. *Ukraine and Ukrainians throughout the World: A Demographic and Sociological Guide to the Homeland and Its Diaspora* / A. Lencyk-Pawliczko // University of Toronto Press. – 1994. – 509 p.
2. Markus V. *Ukrainians in the United States* / V. Markus // *Ukraine a Consise Encyclopedia*. Ed. by V. Kubijovich. – Toronto, 1971. – Vol. 2. – 1300 p.
3. Babuta M.N. *Formirovanie ukraïnskoi diaspory v Zapadnoi Evrope (konets XIX-XX vv.)* / M.N. Babuta. – *Vestnik TGPU*. – Вип. 3(118). – 2012. – С. 76-80. [Бабу́та М.Н. *Формирование украинской диаспоры в Западной Европе (конец XIX-XX вв.)* / М.Н. Бабу́та. – *Вестник ТГПУ*. – Вып. 3(118). – 2012. – С. 76-80].
4. Hodovanska O.M. *Novitnia ukraïnska diaspora: trudovi mihranty v Italiï, Ispanii ta Portugaliï* / O.M. Hodovanska // *Natsionalna akademiïa Ukraïny, In-t narodoznavstva NAN Ukraïny*. – Lviv. – 2011. – 191 s. [Годованська О.М. *Новітня українська діаспора: трудові мігранти в Італії, Іспанії та Португалії* / О.М. Годованська // *Національна академія України, Ін-т народознавства НАН України*. – Львів, 2011. – 191 с.].
5. Dnistrianskyi M.S. *Etnogeografiïa Ukraïny* / M.S. Dnistrianskyi. – Lviv, 2008. – 232 s. [Дністрянський М.С. *Етногеографія України* / М.С. Дністрянський. – Львів, 2008. – 232 с.].
6. Dnistrianskyi M. *Porivnialnyi analiz etnodemogeografichnykh protsesiv u riznykh hrupakh zarubizhnoho ukraïinstva* / M. Dnistrianskyi, B. Zhulkanych // *Visnyk Lviv. un-tu. Ser. geogr.* – Вип. 36. – 2009. – С. 127-139. [Дністрянський М. *Порівняльний аналіз етнодемогеографічних процесів у різних групах зарубіжного українства* / М. Дністрянський, Б. Жулканич // *Вісник Львів. ун-ту. Сер. геогр.* – Вип. 36. – 2009. – С. 127-139.].
7. Zapadniuk S.O. *Mihratsii naseleñnia Ukraïny: peredumovy, dynamika ta naslidky rozvytku* / S.O. Zapadniuk // *K.*, 2011. – 240 s. [Западнюк С.О. *Міграції населення України: передумови, динаміка та наслідки розвитку* / С.О. Западнюк // *К.*, 2011. – 240 с.].
8. *Zarubizhni ukraïntsi* / S.Yu. Lazebnyk, L.O. Leshchenko, Yu.I. Makar. – K. – 1991. – 352 s. [Зарубіжні українці / С.Ю. Лазебник, Л.О. Лещенко, Ю.І. Макар. – К. – 1991. – 352 с.].
9. Zastavnyi F. D. *Ukraïnska diaspora: rozselennia ukraïntsiiv u zarubizhnykh krainakh* / F.D. Zastavnyi. – Lviv. – 1991. – 119 s. [Заставний Ф.Д. *Українська діаспора: розселення українців у зарубіжних країнах* / Ф.Д. Заставний. – Львів. – 1991. – 119 с.].
10. Kabuzan V.M. *Ukraïntsi v mire: dinamika chislennosti i rasseleniia. 20-e gody XVIII veka –1989 god: formirovanie etnicheskikh i politicheskikh granits ukraïnskogo etnosa* / V.M. Kabuzan // *In-t ros. istorii RAN*. – M.: Nauka. – 2006. – 658 s. [Кабузан В.М. *Українці в мирі: динаміка численності і расселення (20-е годы XVIII века – 1989 год): формирование этнических и политических границ украинского этноса* / В.М. Кабузан // *Ин-т рос. истории РАН*. – М.: Наука. – 2006. – 658 с.].
11. Kuras I. F. *Etnopolitologiïa. Pershi kroky stanovlennia* / I.F. Kuras // *K.: Geneza*, 2004. – 736 s. [Курас І.Ф. *Етнополітологія. Перші кроки становлення*. / І.Ф. Курас // *К.: Генеза*, 2004. – 736 с.].

12. Lopukh V. «Nova khvyliia» emigratsii do SShA: ekonomichno-sotsialni aspekty / V. Lopukh // «Diaspora yak chynnnyk utverdzhennia derzhavy Ukraina u mizhnarodnii spilnoti: suchasnyi vymir, proektsiia u maibutnie»: materialy III mizhnar. konf. (m. Lviv, 23–25 chervnia 2010 roku). – Lviv, 2010. – 591 s. – S. 65-75. [Лопух В. «Нова хвиля» еміграції до США: економічно-соціальні аспекти / В. Лопух // «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті: сучасний вимір, проєкція у майбутнє»: матеріали III міжнар. конф. (м. Львів, 23–25 червня 2010 року). – Львів, 2010. – 591 с. – С. 65-75].
13. Markov I.H. Ukrainiska trudova migratsiia kintsia XX – pochatku XXI stolit: dynamika etnosotsialnoho protsesu: avtoref. dys. na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata istorychnykh nauk / I.H. Markov. – Lviv. – 19 s. [Марков І.Г. Українська трудова міграція кінця XX – початку XXI століть: динаміка етносоціального процесу: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук / І.Г. Марков. – Львів. – 19 с.].
14. Marunchak M. Ukraintsi v SRSR roza kordonamy URSR / M. Marunchak. – Vinnipeg, 1974. – 256 s. [Марунчак М. Українці в СРСР поза кордонами УРСР / М. Марунчак. – Вінніпег, 1974. – 256 с.].
15. Troshchynskiy V.P. Ukraintsi v sviiti / V.P. Troshchynskiy, A.A. Shevchenko. – K.: Alternatyvy, 1999. – T. 15. – 352 s. [Трощинський В.П. Українці в світі / В.П. Трощинський, А.А. Шевченко. – К.: Альтернативи, 1999. – Т. 15. – 352 с.].

Summary

Andriy Zubyk. HISTORICAL AND GEOGRAPHICAL FEATURES OF THE FORMATION OF UKRAINIAN FOREIGN ENVIRONMENT.

Studying of migration processes of Ukrainians is a research subject of many scientists. During the long period this topic was not so popular among Ukrainian researchers and what more – it was prohibited. Societies of Ukrainians abroad play important role in international connections between Ukraine and the countries where they live.

As a usual, the history of emigration from Ukraine is divided into four, so called, “waves”. Such method doesn’t admit an emigration of Ukrainians between these “waves”, that’s why this division is not correct. Appropriate to allocate migration periods, characterized by similarity factors that shaped the migration. Total of seven selected from the middle of XVII – the last quarter of the XIX century, last quarter of the XIX century. – 1914, 1914–1917, 1917–1939, 1939–1945, 1945–1991, 1991 – present.

The society’s formation of Ukrainians abroad happens due to the changing borders and migration. On the basis of studied sources, dedicated to Diaspora, marked the peak of activity and the main countries where Ukrainians migrate to.

An actual task for Ukrainian geographical science is elaboration of countries division where Ukrainians live taking into consideration the historical-geographical preconditions of establishing.

Countries surveyed by the Ukrainian migration feature are divided into three groups. The first group consists of countries in which during the twentieth century. Ukrainian migration occurred in all periods of migration in UK, Canada, USA, Poland and others. The second – a Ukrainian who moved into a period / periods: Spain, Italy, Portugal, Australia, Brazil, Argentina. Third – countries where was Ukrainian emigration, but later Ukrainian moved to the other countries: Chile, Venezuela, Denmark and the Netherlands.

Key words: «wave» of migration, period of migration, immigration, diaspora, Ukrainian foreign environment, Ukrainian labor migration.